

Í hesi greinarøð, sum er í 10 pørtum, skriva vísindafólk á Fróðskaparsetri Føroya um evni, tey granska í. Hesaferð skrivar Eyðfinn Magnussen.

FRÓÐSKAPARSETUR
FØROYA

EYÐFINN MAGNUSSEN
Biologur,
Fróðskaparsetur Føroya

VITAN & VÍSINDI

GRÁSPURVURIN TRÚFASTI GRANNIN

HÓAST HANN HEVUR **VEINGIR**, SO HELDUR **GRÁSPURVURIN** SEG FYRI TAÐ **MESTA** INNAN FYRI EINANS **700** METRA RADIUS. AV TEIMUM **2.167** GRÁSPURVUNUM, SUM **HIGARTIL** ERU **MERKTIR** Í FØROYUM, ERU ALLAR **FRÁBOÐANIRNAR** KOMNAR **AFTUR** Í FØROYUM OG **EINANS** TVÆR ÚR AÐRARI **BYGD** ENN HENNI, HAR **GRÁSPURVARNIR** UPPRUNALIGA VÓRÐU **MERKTIR**. SOSTATT ER **GRÁSPURVURIN** EIN TANN STØÐUFASTASTI **BÚFUGLURIN**, SUM ER Í **FØROYUM**

Fuglafrøðingarnir gera seg klárar at fara undir dagsins gerning. Teir skulu ringmerkja gráspurvar, so teir fáa meiri at vita um, hvussu hesin líti fuglurin búleikast í Føroyum. Við at festa ein ring um beinið á fuglinum fáa teir at vita hvussu gráspurvurin ferðast, hvussu leingi hann livir, hvussu stór deydiligheitin er á hvørjum ári, umframt aðrar upplýsingar, sum hava áhuga hjá fuglafrøðingum, eitt nú um hvat valdsøki fuglurin hevur, og hvar og nær hann søkir sær føði.

Tværfuglar jarntengur verða slignar niður í moldina. Eitt fyra metrar høgt og seks metrar langt net verður spent millum báðar stengurnar. So er bara at bíða til teir fyrstu gráspurvurnir koma í netið.

Eitt paradís hjá gráspurvum

Klokkan er um fimm seinnaapartin, og vit eru stódd í einum urtagarði við gamla Restorff Bryggjarí við Landavegin í Havn. Húsaveggurin á gamla bryggjarinum er tilvaksin av trøum, sum vaksa upp eftir húsaveggnum. Hetta er eitt satt paradís hjá gráspurvum, sum í hundrættali halda til her á húsaveggnum. Her er alt, sum teir hava brúk fyri. Teir kunnu krógva seg, her er føði at fáa, og teir kunnu eisini gera sær reiður millum greinarnar. Tað er eisini her teir halda til um náttina og koma tí flúgvandi higar í skýmingini.

Tað gongur bert ein lítill løta, so sprella teir fyrsti gráspurvurnir í netinum. Jógvann tekur varisliga spurvurnar úr netinum. Fuglarnir sprella og royna at sleppa burtur. Teimum dáma

eyðsýnt ikki at verða hildnir. Teir trívast annars væl við menniskjum kring seg, tí gráspurvurin búsetist einans har, sum fólk búa.

Jógvann leggur varisliga gráspurvurnar í ein myrkan toypa og strammar posabandið, so fuglarnir ikki flúgva úr aftur posanum. Hetta vóru bara teir fyrstu í dag. Seinni koma upp aftur fleiri fuglar í netið.

Ringurin sigur alt

Ímeðan ger Hans klárt til at merkja fuglarnar. Hann finnur tongina fram. Ein metallringur við nummari á verður festur á vinstra bein á fuglinum. Á høgra bein festir hann tveir plastikkringar. Fyrst ein bláan, so ein gulan. Litringarnir gera, at fuglafrøðingarnir kunnu fylgja tí einstaka fuglinum og skráseta hvussu hann ferðast gjøgnum dagin.

Tá Hans er liðugur at merkja grá-

spurvurnar, verða teir sleptir leysur aftur. So er bert at vóna, at teir verða sæddir aftur ella funnir deyðir onkra staðni, og at hetta verður fráboðað teimum, sum standa fyri kannningini. Tí hetta eru virðismiklir upplýsingar hjá teimum, sum kanna gráspurvur.

Tá nakrir tímar eru gingnir, taka fuglafrøðingarnir útgerðina niður aftur. Í dag vórðu 32 gráspurvar merktir. Nú er bara at bíða eftir, at teir ringmerkta gráspurvurnir aftur lata frætta frá sær. Tað ganga helst bæði mánaðir og ár, áðrenn hendan søgan endar. Vónandi verða nógvir av teimum merktu gráspurvum fráboðaðir aftur, men meginparturin av teimum fer helst at hvørva onkustaðni. Soleiðis plagar tað í hvussu so er at vera. Einaferð verða hesir merktu gráspurvurnir til spennandi tøl í eini vísindaligari grein í onkrum tíðarriti úti í heimi, og enn ein

bríkkur verður lagdur í puslispælinum um tann føroyska gráspurvur.

Føroyski gráspurvurin

Hóast gráspurvurin í dag telist millum okkara vanligastu fuglar, er hann lutfalsliga nýggur í Føroyum. Teir fyrstu gráspurvurnir festu búgv her miðskeiðis í 1930'unum. Áðrenn tað var hann bert sæddur her hendingaferðir, men var ikki komin fyri seg enn. Í dag eigur gráspurvur í flestu býum og bygdum í Føroyum.

Fyrstu búsetingarnar vóru suðuri í Vági miðskeiðis í 1930'unum. Í 1944 vóru gráspurvurnir komnir til í Svínøyar. Síðani spjaddust teir til restina av landinum. Teir tóku fyrst búgv á teimum størri plássunum og vóru seinast í 1950'unum at finna í flestu størri plássum. Miðskeiðis í 1970'unum hevði gráspurvurin búsett seg í helvtini av føroysku bygdunum. Búsetingin helt fram, og í fyrstu helvt av 1980'unum hevði hann breitt seg til tveir triðingar av teimum føroysku bygdunum. Í dag búleikast hann í 94 av teimum 118 føroysku bygdunum. Teljingar vísa, at í 2002 varð stóddin av føroyska gráspurvastovninum mett at vera 2.700 pør. Í 2001vóru 2.500 pør. Av hesum er ein triðingur – 800 pør – í Tórshavn.

Ringmerkja fugl

Hans stendur í urtagarðinum við gamla Restorff Bryggjarí við Landavegin við einum kikara um hálsin. Hann roynir at fáa eyga á, um nakrir av merktu spurvum, sum hann fyrr hevur hildið í hondini, sita í trønum. Jú, hann